

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب درسی زیردوره بین

دین و زندگی ۱

پایه دهم

رشته های علوم تجربی - ریاضی و فیزیک - فنی و حرفه ای و کاردانش

نکات کتاب درسی

بررسی خطبه خط کتاب درسی

تست ها و پرسش های متناسب با درس

تألیف: مریم یراقی - حسین باغانی

سرشناسه : یراقی، مریم، ۱۳۶۱-

عنوان : کتاب درسی زیر ذره‌بین دین و زندگی ۱ پایه دهم رشته‌های علوم تجربی، ریاضی و فیزیک،

فنی و حرفه ای و کار و دانش .../ تألیف مریم یراقی، حسین باغانی

مشخصات نشر : تهران: کتب آموزشی پیشرفته، ۱۴۰۱

مشخصات ظاهری : ۹۵ ص: مصور(رنگی)، جدول؛ ۲۲×۲۹ س.م.

شابک : ۱۵۰۰۰۰۰ ریال: ۹-۸۴-۷۰۷۱-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی : فیپای مختصر

شناسه افزوده : باغانی، حسین، ۱۳۵۹-

شماره کتابشناسی ملی : ۸۶۶۹۰۴۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : دین و زندگی (۱) - پایه دهم

ناشر : کتب آموزشی پیشرفته (کاپ)

عنوان پروژه : کتاب درسی زیر ذره‌بین

تألیف : مریم یراقی - حسین باغانی

مدیر تألیف : احمد مصلاهی

ناظر فنی : سیما رائفی‌نیا

حروف‌چینی : جواد جعفریان

ویراستار فنی : مریم مجاور

ایده طرح جلد : احمد مصلاهی

تصویرگری جلد : امیرحامد پاژنار

طراحی جلد : سپیده زارعی

لیتوگرافی و چاپ : گلپا گرافیک/ نگار نقش

سال و نوبت چاپ : ۱۴۰۲ / اول

شابک : ۹-۸۴-۷۰۷۱-۶۲۲-۹۷۸

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

قیمت : ۱۵۰۰۰۰ تومان

مرکز فروش: میدان انقلاب - خیابان فدائیان - خیابان ولیعصر - خیابان غربی - پلاک ۸۳

۰۲۱-۶۶۹۴۹۳۱۴۹۰ ۰۲۱-۶۶۹۶۱۰۷۹ ۰۵-۶۶۹۶۴۷۲۳ ۰۲۱-۶۶۹۵۳۵۱۷-۱۸ فروشگاه: ۰۲۱-۶۶۹۵۳۵۱۷-۱۸

صندوق پستی: ۱۱۳۹-۱۳۱۴۵ آدرس سایت زیرذره‌بین: www.zirezarebinpub.ir

سایت نشر کاپ: www.cup-book.com

◀ معرفی انتشارات کاپ

انتشارات کاپ در سال ۱۳۹۸ با هدف «تولید محتوای آموزشی» اعلام موجودیت کرد. سیاست ما تولید آثاری است که فقدان و نیاز به آن‌ها در فضای آموزشی کشور احساس می‌شود.

◀ کتاب درسی خیلی مهم است!

مهم‌ترین و اولین منبعی که دانش‌آموز پس از حضور در کلاس درس باید به آن مراجعه کند، «کتاب درسی» است؛ این در حالی است که اکثر دانش‌آموزان قدم اول را به اشتباه با مطالعه کتاب‌های کمک‌درسی که گاهی فاصله زیادی تا کتاب درسی دارند، برمی‌دارند و نتیجه این تصمیم اشتباه و پرش مطالعاتی، یادگیری ناقص و ناآمادگی در آزمون‌های مرتبط با درس مورد نظر است.

◀ با مطالعه «کتاب‌های درسی زیر ذره‌بین» به چه نتایجی می‌رسید؟

واقعیت این است که اکثر دانش‌آموزان یا کتاب درسی را اصلاً نمی‌خوانند یا به‌طور سطحی می‌خوانند. این رویکردی از کتاب درسی می‌تواند دلایل زیادی داشته باشد: دلیل اول: ممکن است کتاب درسی برای دانش‌آموز قابل درک نباشد. دلیل دوم: ممکن است دانش‌آموز با خواندن کتاب درسی به هدف خود در فهم کامل مفاهیم کتاب و گرفتن نتیجه مناسب در آزمون‌های آن درس نرسد.

به دلایل دیگر کاری نداریم! «کتاب‌های درسی زیر ذره‌بین» دقیقاً برای رفع دو اشکال بالا طراحی و تألیف شده‌اند. در این کتاب‌ها، مؤلف خود را در جایگاهی قرار می‌دهد که مفاهیم یک درس را با استفاده مستقیم از متن کتاب درسی به خواننده یاد می‌دهد و هر جا نیاز به تفسیر مطلب، توضیح بیشتر، پرسش یا تست است، آن را به کتاب اضافه می‌کند تا کتاب درسی به‌طور کامل درک شود. با این کتاب‌ها به پایه‌های لازم برای پیشرفت در درس خود دست پیدا می‌کنید. خیالتان که از بابت درک کتاب راحت شد، می‌توانید به منبع دیگری (مانند کتاب‌های تست) برای افزایش مهارت و رسیدن به تسلط در آن درس مراجعه کنید. تأکید می‌کنیم این کتاب‌ها حل‌المسائل نیستند، هر چند که ممکن است بعضی از پرسش‌های مهم کتاب درسی مورد بررسی قرار گرفته باشند.

◀ درباره این کتاب

این هم یکی دیگر از کتاب‌هایی است که با ساختاری نوین و منحصر به فرد توسط اتاق فکر انتشارات کاپ طراحی و توسط خانم یراقی و آقای باغانی تألیف شده است. امیدواریم که مانند سایر کتاب‌های زیر ذره‌بین، مورد پسند شما قرار بگیرد.

مقدمه مؤلفان

سپاس خداوندی که علمی در سینه و قلم در دستان ما نهاد تا با آن بتوان زندگی خود و دیگران را آسان تر و گره از کارهای دشوار باز نمود.

هر آنچه شما دانش آموز گرامی برای کسب نمره کامل در امتحانات به دانستن آن نیازمند هستید را در این کتاب آورده ایم که نتیجه سالها تدریس و تألیف در مدارس برتر کشور می باشد.

به امید استفاده مؤثر و نتایج عالی برای شما دانش آموز عزیز.

فهرست

بخش اول: تفکر و اندیشه

بخش دوم: قدم در راه

در سزاول هدف زندگی

«... در عالم یک چیز است که آن فرا موش کردن نیست؛ اگر جمله چیزها را فرا موش کنی و آن را فرا موش نکنی، تو را باک نیست و اگر جمله را به جا آری و آن را فرا موش کنی، هیچ نکرده باشی؛ همچنان که پادشاهی تو را به ده فرستاده برای کار معین، تو رفیق و صد کار دیگر گزاردی، چون آن کار را که برای آن رفته بودی نگزاردی، گویی که هیچ نگزاردی. پس آدمی درین عالم برای کاری آمده است، و مقصود آن است، چون آن نمی گزارد، پس هیچ نکرده باشد.

اگر تو گویی اگر چه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی کنم، در عوض، چندین کار دیگر انجام می دهم، گویم آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده اند. همچنان باشد که تو شمشیر جواهر نشانی که قیمت نتوان بر آن گذاشت - و تهادر خزائن ملوک از آن بتوان یافت - آورده باشی و آن را ساطور گوشت گندیده ای کنی و یادبگ زرین را بیآوری و در آن شلغم بیزی و بگویی که من اینها را معطل نگذاشته و به کار گرفته ام! جای افسوس و خنده نباشد؟

حق تعالی نیز تو را ارزش بسیار داده است. پس ببین که برای چه تو را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.»

۱- برگرفته از کتاب «فیه مافیه» مولوی

جهان هدفمند

در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آنها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می کند و آفرینش جهان را «حق» می داند. از آن جمله می فرماید:

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ

و ما آسمان ها و زمین
و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم،
آنها را جز به حق خلق نکردیم.

پیام:
هدفمندی

حکمت = هدفمندی

هدفمندی ≠ بیهوده

عبث = بیهوده

حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین به معنای هدف دار بودن خلقت آنهاست. این آیه به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه ای در حرکت است.

فیلم (۱) *

بعد از دیدن این فیلم کوتاه که از سوی سازمان ناسا تهیه شده است، احساس خود را بیان کنید.

(تمامی فیلم هایی که در این کتاب معرفی می شوند، در سایت گروه قرآن و معارف اسلامی به آدرس <http://quran-dept.talif.sch.ir> در بخش «فیلم های کوتاه» موجود است).

انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است و گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. از این رو، حضرت علی علیه السلام هرگاه که مردم را موعظه می کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می کرد:

ای مردم... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد.

البته میان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت هایی وجود دارد. تفاوت هایی که به ویژگی های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات بازمی گردد. برخی از این تفاوت ها عبارت اند از:

۱- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند. مثلاً

۱- سوره دخان، آیات ۳۸ و ۳۹

۲- نهج البلاغه، حکمت ۳۷۰

* فیلم های کوتاهی که در برخی درس ها قرار داده شده است، صرفاً جهت یادگیری هر چه بهتر درس می باشد و نباید از محتوای آن در ارزشیابی مستمر و پایانی سؤال طراحی شود.

در دینی دهم با ۳ صفت خدا کار داریم:

- ۱ حکمت → ضرورت معاد هدفمندی
- ۲ قدرت → امکان معاد
- ۳ عدل → ضرورت معاد

تفاوت انسان با سایر موجودات در هدف:

- ۱ انسان هدفش را انتخاب می کند
- ۲ ولی گیاهان طبیعی / حیوانات غریزی به سوی هدفشان حرکت می کنند.
- ۳ انسان استعدادها و ماری و معنوی نامحدود / گیاهان و حیوانات استعدادها و ماری و محدود
- ۴ انسان بجهت نهایت طلب / گیاهان و حیوانات اهداف ماری و محدود

پرسش کار و صفت خداوند را در آیهی (و ما خلقنا السموات والارض...) بنویسید و بگویید میان اهداف انسان و سایر موجودات چه تفاوت هایی وجود دارد؟

(دیرستان علامه طبرسی)

پاسخ کار خدا: هدفمندی، صفت خدا: حکیم و تفاوت میان اهداف انسان و سایر موجودات در خلاصه های بالا آمده است.

(زبان ۹)

تست هدفداری نظام آفرینش از دقت در مفهوم کدام آیه به دست می آید؟

- ۱) فعند الله ثواب الدنيا و الاخره
- ۲) من كان يريد ثواب الدنيا
- ۳) ما خلقناهما الا بالحق
- ۴) و من اراد الاخره و سعی لها سعيها و هو مؤمن

پاسخ ۳ آیه اول: اهداف اصلی و فرعی / آیه دوم: اهداف فرعی / آیه سوم: هدفداری / آیه چهارم: بحث معاد

دانه گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند و یا نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود.

۲- انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعداد های محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعداد های گوناگون خویش را به **کمال** رساند.

تعریف بی‌نهایت طلبی

۳- انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند؛ چنان‌که گویی راهشان پایان یافته است.

اختلاف در انتخاب هدف

وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم که به راستی، کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت طلب انسان و استعداد های فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این گونه نیست؟ کسانی به دنبال پول و ثروت اند، برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده‌اند، برخی به دنبال جاه و مقام اند، دسته‌ای خدمت به خلق را سرلوحه زندگی خود قرار داده‌اند، گروهی به هنرمندی و نقش‌آفرینی در عرصه‌های هنری می‌اندیشند، گروهی نیز در آرزوی قهرمانی در ورزش، پیوسته می‌کوشند و ...

فعالیت کلاسی

به نظر شما منشأ این اختلاف‌ها در انتخاب هدف چیست؟

.....

.....

هرکس با **بینش** و **نگرش** خاص خود به سراغ **هدفی** می‌رود. اگر کسی بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعداد های گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد. پس این **اختلاف** در هدف‌ها، **ریشه** در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.

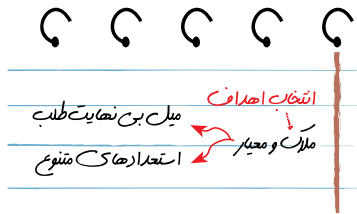
(دیرستان، مانده‌ها، ریز)

پرسش ریشه اختلاف در هدف‌های انسان را بنویسید.

پاسخ نوع نگاه و اندیشه انسان

تسبیح اختلاف انسان در انتخاب اهداف، ریشه در نوع آنها دارد و به همین دلیل تلاش برای رسیدن به کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ است.

- (مجموعه)
- ۱) اندیشه-علت دستیابی به آنها ۲) اعمال - معلول شناخت آنها ۳) اعمال - علت دستیابی به آنها ۴) اندیشه-معلول شناخت آنها
- پاسخ ۴) اختلاف انسان در انتخاب اهداف ریشه در نوع نگاه و اندیشه آنها دارد و به همین دلیل تلاش برای رسیدن به کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ معلول شناخت آنهاست زیرا تا اهداف خود را شناسیم تلاش برای رسیدن به آن و کمالات عالی معنی ندارد.

معیارهای انتخاب هدف های اصلی

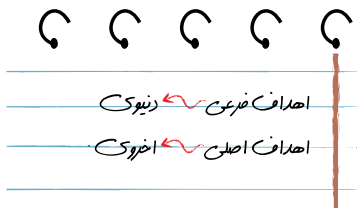
با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست، هدف های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف های همسو با میل بی نهایت طلب و استعداد های متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف های زندگی را به درستی بر خواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف خواهیم کرد.

خدای رحیم و مهربان که از همه به ما مهربان تر و از خود ما به نیاز های ما آگاه تر است، در این مورد ما را هدایت و راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یاد آور شده است.

اهداف اخروی اصلی / اهداف دنیوی فرعی

تدریس

برای رسیدن به معیار های انتخاب هدف، در ترجمه آیات تدریس کنید و با تأمل در آنها و ارتباط دادن آنها به یکدیگر، پیام های صفحه بعد را تکمیل کنید و آیاتی را که این پیام ها از آنها استخراج می شوند، مشخص نمایید.

■ آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود. **فرعی**
سوره اسراء، آیه ۱۸

و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد. **اصلی**
سوره اسراء، آیه ۱۹

■ بعضی از مردم می گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره ای ندارند. **فرعی**
سوره بقره، آیه ۲۰۰

و بعضی می گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. **اصلی**
سوره بقره، آیه ۲۰۱

اینان از کار خود نصیب و بهره ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است.

■ آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی کنید؟ **فرعی**
سوره قصص، آیه ۶۰

بجنبه تذکر در آن

اهداف اصلی و فرعی مورد تأیید

(مانند مقرر است)

پرسش در انتخاب هدف کدام ویژگی انسان را باید در نظر بگیریم؟

پاسخ میل به بی نهایت طلبی و استعداد های متنوع

(گزینه ۲-۹۹)

تست با توجه به آیه ۱۸ سوره اسراء کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را بطلبد، نتیجه اش چه خواهد بود؟

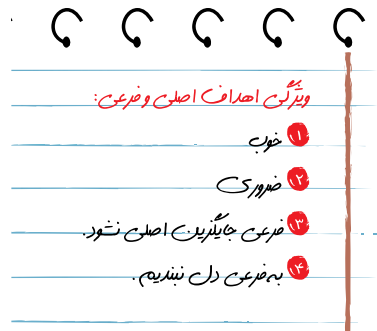
- ۱) آن مقدار از آن را که خدا بخواهد به او داده می شود و با خواری و سرافکندگی وارد دوزخ می شود.
- ۲) آنها بهره ای در آخرت نخواهند داشت و خداوند با آنها سخن نمی گوید.
- ۳) خداوند آنها را از گناه پاک نمی سازد و عذاب دردناکی برای آنهاست.
- ۴) در دنیا به نیکی می رسند ولی در آخرت بهره ای ندارند.

پاسخ ۱) آیه ۱۸ سوره اسراء می فرماید: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می طلبد، آن مقدار از آن را بخواهیم و به هر کس اراده کنیم می دهیم، سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.»

آیات مرتبط با پیام	پیام
۱۸. اسراء: ۲۰۰، قصص: ۱۸ ۱۸. اسراء: ۲۰۰	<ul style="list-style-type: none"> برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها محدود و پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند. فرعی اگر کسی این هدف‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. فرعی اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند با اخروی و سرافکندگی به‌دفع می‌رود. برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. اصلی اگر کسی این هدف‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند و تلاش نکند، به هدف خود خواهد رسید. هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند. هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند. اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند. اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.
۱۹. اسراء: ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، اسراء: ۲۰۵ ۱۹. اسراء: ۲۰۰، قصص: ۱۸ ۱۸. اسراء: ۲۰۰، قصص: ۱۸ ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، بقره: ۲۰۰	<p>نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به‌گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرعی و تابع آنها باشند.</p>

اسامی دیگر اهداف:
 اصلی ← پایان‌ناپذیر / اخروی باقی / جامع
 فرعی ← پایان‌پذیر / دنیوی / فانی / جزئی

همان‌طور که با تدریس در آیات دیدید، اینجا سخن از **هدف‌های اصلی و فرعی** است، که هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما ضروری هستند. مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل‌نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

فیلم (۲)

- به نظر شما چه چیز باعث شد ادواردو آنیلی، فرزند مدیر و مالک کارخانه‌های اتومبیل‌سازی مازراتی، فیات و فراری و صاحب باشگاه یوتوس به همه این دارایی‌ها پشت کند؟
- ارتباط این فیلم را با بحث هدف‌های اصلی و فرعی بیان کنید.

تسبیح کدام‌یک در رابطه با اهداف موجود در زندگی انسان صحیح است؟

- ۱- هدف‌های اصلی و فرعی به‌ترتیب در زندگی انسان ضروری و غیرضروری‌اند.
- ۲) هدف‌های اصلی نباید مانع رسیدن به اهداف فرعی شوند.
- ۳) هم هدف‌های پایان‌پذیر و هم پایان‌ناپذیر برای زندگی ما ضروری هستند.
- ۴) هدف‌های پایان‌پذیر را می‌توان به جای هدف‌های پایان‌ناپذیر قرار داد.

پاسخ ۳ ویژگی اهداف اصلی و فرعی به این ترتیب است: ۱- هر دو خوب هستند. ۲- هر دو ضروری هستند. ۳- مهم جایگزین شدن اهداف فرعی به جای اهداف اصلی است. به همین دلیل گزینه اول رد می‌شود زیرا فرعی را غیرضروری مطرح کرد. گزینه دوم با جامع بودن اهداف اصلی در تضاد است و گزینه چهارم با ویژگی سوم اهداف اصلی و فرعی منافات دارد.

با دقت در حالات اطرافیان و شنیده‌هایتان از احوال دیگران، فهرستی از اهداف انسان‌های مختلف تهیه کنید و با توجه به آنچه از فعالیت تدبیر آموختید، آنها را در جدول زیر تفکیک کنید.

اهداف و دل‌بستگی‌های اصلی	اهداف و دل‌بستگی‌های فرعی
.....۱-۱-
.....۲-۲-
.....۳-۳-
.....۴-۴-
.....۵-۵-
.....۶-۶-
.....۷-۷-
.....۸-۸-

۱- فعالیت‌هایی که با علامت (*) مشخص شده‌اند، فعالیت‌های واگرا هستند و فقط برای ارزشیابی مستمر استفاده می‌شوند و در امتحانات پایانی و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها نباید از آنها سؤال طرح شود.

برترین هدف

حتماً این مصرع از شعر زیبای مولوی را شنیده‌ای که می‌گوید :

چون که صد آمد نود هم پیش ماست

معنی ضرب المثل

این مصرع را به صورت یک ضرب المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر

است، استفاده می‌کنند.

برخی هدف‌های زندگی، نیز این گونه‌اند؛ یعنی دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آنها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این گونه هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند.

معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند».

حال به نظر شما در میان هدف‌های اصلی، برترین و کامل‌ترین هدف کدام است؟ هدفی که رسیدن به آن مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز باشد؟

با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعدادهاى انسان» و «بى‌نهایت طلبى او»، اگر هدفی را که انتخاب

می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف، کامل‌تر است. بنابراین برترین هدف اصلی ما آن

هدفی است که همه استعدادهاى متنوع ما را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود و نهال وجود ما را به درختی

بربار و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی و شور و نشاط فرا گیرد.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام را ببینید! ایشان رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آغاز کرد و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شد. وقتی به شخصیت ایشان می‌نگرید، می‌بینید که ایشان در میدان علم و دانش، رشادت و جنگاوری، سخنوری، مهربانی و دوستی، پهلوانی و جوانمردی، نیایش و عبادت، حق‌طلبی و عدالت، پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله بی‌نظیر است. راستی ایشان چه چیزی را مقصود و هدف خود قرار داده که به همه این زیبایی‌ها دست یافته است؟

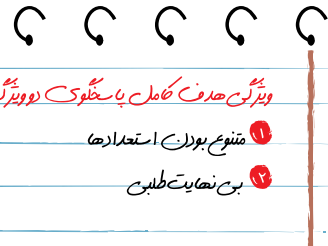
فیلم (۳)

بعد از دیدن این فیلم کوتاه، به سؤال زیر پاسخ دهید :
خدا ما را خلق کرد تا به کجا برسیم؟

ضرب المثل اول صفحه ۲۰
و آیه و شعر صفحه ۲۱
← مربوط به هم

جامع ← کلی‌تر

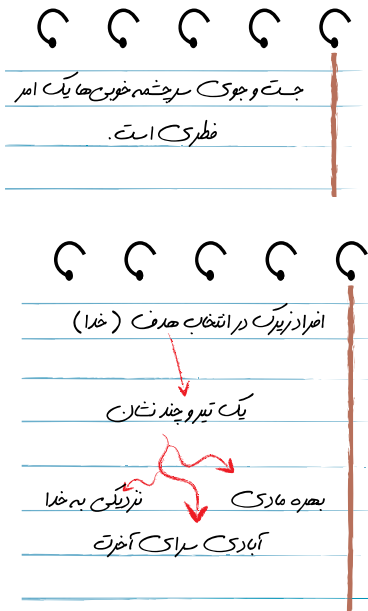
توضیح ضرب المثل

(فرزادگان)

پرسش ارتباط میان ضرب المثل «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» را با آیه «من کان یبرد ثواب الدنيا...» بیان کنید.

پاسخ هر دو تأکید دارند که انتخاب اهداف جامع و افرادی در بردارنده دیگر اهداف انسان نیز می‌باشد یعنی، با انتخاب اهداف جزئی خود نیز می‌رسیم.

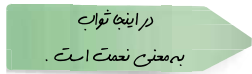

هر کس اندکی تأمل کند، می بیند که در ذات خود در جست و جوی سرچشمه خوبی ها و زیبایی هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. این سرچشمه، همان خداوند است که خالق همه کمالات و زیبایی هاست؛ او که خود نامحدود است و کمالات و خوبی هایش حد و اندازه ندارد. هر کمال و خوبی از او سرچشمه می گیرد و در جهان گسترده می شود.

پس مقصود و هدف نهایی ما خداوند است. به راستی جز او چه کسی و چه چیزی می تواند برترین و اصلی ترین هدف ما باشد؟ چه کسی جز او می تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفاشدن استعداد های متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد؟ اگر روح انسان بی نهایت طلب است و خوبی ها را به صورت بی پایان می خواهد، شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی او باشد. البته نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. خدا سرچشمه زیبایی ها و خوبی هاست و انسان ها به میزانی که زیبایی ها و خوبی ها را کسب کنند به خدا نزدیک تر می شوند.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک تر می کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می سازند.

پیام آیه: اهداف اصلی در بردارنده اهداف فرعی هم هستند.

هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد

نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا

فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

انتخاب خدایه عنوان هدف اصلی

البته این هدف، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می طلبد؛ همان طور که دستیابی به گوهرهای گران قدر دریاها، پشتکاری شگرف می خواهد.

پیام شعر: انتخاب اهداف اصلی در بردارنده اهداف فرعی هم هستند.

فرعی: خوشتر یا آن که شکر سازد؟
فرعی: بختتر یا آن که شکر سازد؟

یا آن که بر آرد گل، صد زنگ تر سازد؟

یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

ای دوست، شکر بختتر یا آن که شکر سازد؟

ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو؟

ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟

۱- سوره نساء، آیه ۱۲۴
۲- مولوی، دیوان شمس

تست تعبیر « یک تیر و چند نشان » مربوط به هدف است که به تعبیر قرآن کریم در این باره آیه است.

(۱) جامع (فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة)
(۲) دقیق (انا خلقنا السماوات و الارض)
(۳) جامع (انا خلقنا السماوات و الارض)
(۴) دقیق (فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة)

پاسخ ۱) یک تیر و چند نشان از ویژگی های افراد زیرک است که اشاره به انتخاب اهداف جامع دارد و مرتبط با آیه ۲۱ است.

تست دقت در کدام آیه شریفه به انسان در یافتن هدف اصلی زندگی کمک می کند و دستیابی به آن چه چیزی را می طلبد؟

(۱) من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة - همت بزرگ و اراده محکم
(۲) ما هی الا حیاتنا الدنيا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر - همت بزرگ و اراده محکم
(۳) من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة - شناخت مقصد و هدف نهایی
(۴) ما هی الا حیاتنا الدنيا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر - شناخت مقصد و هدف نهایی

پاسخ ۱) تنها آیه عربی کتاب مربوط به اهداف اصلی، آیه صفحه ۲۱ است در نتیجه گزینه ۲ و ۴ حذف می شود و همت بزرگ و اراده محکم گام پس از شناخت خداوند است.

تدبیر

به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما بایستی چگونه تنظیم شود تا بر اساس آیه زیر، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي ^(۴) بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ^(۱) سبک زندگی ^(۳) برای خداست که پروردگار جهانیان است. ^(۲)
هدف اصلی که دیگر اهداف را دربردارد.

بیشتر بدانیم

چرا کاریکاتورها خنده دارند؟

حتماً شما کاریکاتورهای زیادی از اشخاص مختلف دیده‌اید. تفاوت کاریکاتور با تصویر واقعی اشخاص این است که در کاریکاتور، بین اعضای بدن شخص تناسب وجود ندارد. عضوی بسیار کوچک طراحی می‌شود و عضوی بیش از اندازه بزرگ و همین قیافه ناموزون موجب خنده بیننده می‌شود.

روح و روان انسان مانند جسم او دارای اعضا و بخش‌های گوناگون است. اعضای روح انسان همان استعدادها و تمایلات درونی اوست. ما برای داشتن یک شخصیت کامل، بایستی در تمام استعدادهای درونی خویش به صورت متناسب رشد کنیم تا مبادا درون ما به دلیل توجه بیش از حد به یک استعداد و غفلت از سایر استعدادهای درونی، حالت کاریکاتوری پیدا کند.

مثلاً فرد دانشمندی را در نظر بگیرید که در زمینه علمی در عالی‌ترین مرتبه و جایگاه قرار دارد اما هیچ توجهی به دیگران ندارد و از اخلاق خوبی برخوردار نیست. آیا این فرد شخصیت کاریکاتوری ندارد؟ متأسفانه بسیاری از انسان‌ها بیشتر عمر خود را صرف یک استعداد خود می‌کنند و از سایر استعدادهای غافل می‌شوند. عده‌ای فقط دغدغه کسب علم دارند، عده‌ای فقط دنبال خوشحال کردن دیگرانند و عده‌ای ...

این در حالی است که موفقیت و رستگاری ما تنها از طریق رشد متناسب همه استعدادهایمان میسر می‌شود و این امر وقتی تحقق پیدا می‌کند که ما در طول زندگی خود در مسیری قدم برداریم که در آن مسیر بتوانیم همه استعدادهای خود را شکوفا کنیم و تقایص و کاستی‌هایمان را برطرف کنیم. و این مسیر همان مسیر قرب به خداست که جامع و دربردارنده همه خوبی‌ها و کمالات است؛ زیرا خداوند خود کامل است و همه خوبی‌ها را در حد کمال خود دارد و کسی که در مسیر نزدیک شدن به او گام بردارد، می‌تواند رنگ و بویی خدایی بگیرد و همه استعدادهای خود را به صورت متناسب رشد دهد.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

رنگ خدایی بپذیرید و چه رنگی از رنگ خدایی بهتر است و ما تنها او را عبادت می‌کنیم.^۱

اندیشه و تحقیق

۱- شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

۲- دلیل بیاورید :

کلید واژه‌های آیه	سؤال
عبث / بیصوده	۱- مترادف عبارت لابعین کدام است؟
و ما خلقنا السموات و الارض و ماینمیا	۲- مغایب آیه ۳۸ دخان چه کسانی هستند؟
آیه ۲-۲۰ بقره / از کار خود نصیب و بهره دارند و خدا سریع الحساب است.	۳- کسانی که نیکی دنیا و آخرت را می‌خواهند چه ثمره و نتیجه‌ای دریافت می‌کنند؟
نصر الله	۴- کسی که نعمت دنیا و آخرت را می‌خواهد باید آن را در چه جستجو کند؟
من کان یرید ثواب الدنیا؟؟ ثواب الدنیا و الاخره	۵- اصطلاح یک تیر و دو نشان موید کدام آیه است؟
قل ان الصلواتی و نسکی و معیای و مماتی لله رب العالمین	۶- بهترین تعبیر قرآنی برای زندگی بخاطر خدا در کدام آیه مشهود است؟

صفحات بر عهده دانش آموز:

۲۴-۲۵-۲۶-۲۷

درس دهم * پر پرواز*

در درس پیشین دانستیم که جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی انسان، نزدیکی و تقرب به خداست. رشد و کمال ^{علت} انسان و در نتیجه ^{معلول} رستگاری او فقط با گام برداشتن به سوی این هدف میسر می‌شود. اولین گام برای حرکت انسان در این مسیر، شناخت انسان است؛ یعنی شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادها و چگونه به کارگیری این سرمایه‌ها و همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب به خداوند و نحوه مقابله با دوری از این موانع.

به همین دلیل است که خودشناسی سودمندترین دانش‌ها شمرده شده است.^۱

به راستی خداوند متعال چه جایگاهی برای انسان در نظام هستی قائل است؟
برای گام برداشتن انسان در مسیر تقرب به خدا، چه توانایی‌هایی در وجود او قرار داده است؟
و سرانجام اینکه مهم‌ترین موانع تقرب به خدا و رسیدن انسان به کمالات و زیبایی‌ها چه چیزهایی است؟

* این درس با استفاده از کتاب «انسان در قرآن»، اثر استاد شهید مرتضی مطهری، تدوین شده است.
۱- غررالحکم، تمیمی آمدی، ح ۹۸۶۵

- شناخت انسان
- سرمایه‌ها
- عقل ۱
- اراده و اختیار ۲
- نظرت ۳
- تربیت به خوبی‌ها و بیزاری از بدی‌ها ۴
- تقریر قواعد ۵
- پیامبران و امامان و کتب آسمانی (بیرونی) ۶
- موانع
- تقریر اماره (دروغ) ۱
- شیطان (بیرونی) ۲

پرسش سودمندترین دانش‌ها کدام است؟

پاسخ خودشناسی سودمندین دانش‌هاست.

سرمایه‌های انسان

خداوند آنچه در آسمان‌ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آنها را در وجود او قرار داده است.^۱ اینها نشان می‌دهد خداوند متعال انسان را گرامی داشته و برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه‌ای قائل شده است.

تقرب به خدا

همچنین، خداوند متعال برای اینکه انسان بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت یعنی تقرب به خدا دست یابد، سرمایه‌هایی در اختیارش قرار داده است. برخی از این سرمایه‌ها عبارت‌اند از:

- ۱- پروردگار، به ما نیروی عنایت کرده تا با آن **یابنیدشیم** و **مسیر درست زندگی** را از راه‌های غلط **شخصیص دهیم**. **حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دور شویم**.

نام این توانایی چیست؟ .. **عقل! بجیت باطنی** ..

تدبیر

با توجه به ترجمه آیات زیر بگوید هر آیه به کدام یک از آثار دیگر بهره‌گیری انسان از عقل اشاره دارد؟
 ■ آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آنها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند. **عقل و نادانی** **سوره مائده، آیه ۵۸**
 ■ و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم. **سوره غلط** **سوره ملک، آیه ۱۰**

۲- خداوند، ما را صاحب **اراده و اختیار** آفرید و **مسئول سرنوشت** خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما **نشان داد** تا با استفاده از سرمایه عقل راه رستگاری را **برگزینیم** و از شقاوت دوری کنیم.

ما راه را به او نشان دادیم ← **مربوط به عقل**
 یا سپاسگزار خواهد بود و یا ناسپاس^۲ ← **اراده و اختیار**

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ
 إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

کل آیه: اراده و اختیار

برای این ویژگی، نام مناسب انتخاب کنید: **اراده و اختیار** ..

۱- برگرفته از سوره لقمان، آیه ۲۰

۲- برگرفته از سوره زمر، آیات ۱۷ و ۱۸

۳- سوره انسان، آیه ۳

پرسش در آیه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» مربوط به کدام سرمایه انسان است و سرمایه عقل از کدام قسمت آیه قابل استنباط است؟ **(فرازگان)**

پاسخ مربوط به اراده و اختیار انسان است و بخش اول آیه یعنی نشان دادن راه مربوط به سرمایه عقل است.

تست اولین گام برای حرکت در مسیر رستگاری کدام است و آیه شریفه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» به کدام ویژگی انسان اشاره دارد؟ **(نگو تجربه ۱۴۰۰)**

- (۱) شناخت جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی و تقرب به آن - هدایت و شکر
- (۲) شناخت جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی و تقرب به آن - اختیار و انتخاب
- (۳) شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌های انسان و شناخت موانع حرکت انسان - هدایت و شکر
- (۴) شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌های انسان و شناخت موانع حرکت انسان - اختیار و انتخاب

پاسخ (۴) اولین گام برای حرکت انسان شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌ها و موانع حرکت است (صفحه ۲۸) و آیه به اختیار و انتخاب انسان است.

